

Med pels, hale og knurhår

Kultur, æstetik og fællesskab

Vi har 50 danske arter af pattedyr i den danske natur. 12 af disse arter er mus, men selvom de er over hele landet i stort antal, ser vi dem sjældent. Det er en god ide at give børnene kendskab til vores danske pattedyr, og her er musen et godt eksempel. Læs på de følgende sider om, hvordan I kan arbejde med musen som et fællesskabende og kreativt tema, selvom I sjældent møder den i naturen.

FORFATTER: Lenette Schunck
TEGNER: Eva Wulff og Bryan d'Emil

Friluftsrådet

Grønne Spirer
www.groennespirer.dk

LILLE OG VÅGEN

AKTIVITET 1 *På musesafari – find musens spor*

Led efter musehuller eller gange i det høje græs.

Gangene er musenes »veksler«, det vil sige veje, som musene bruger igen og igen. Gangene kan gå fra musehullet til en af musens »ædepladser« eller til et andet musehul. I kan også finde gange under sten eller væltede træstammer.

Hvis der er sne, kan I finde gange under sneen, til tider foret med græs. Græsset i gangene kan ses som små tunneller, når sneen er smeltet bort.

I sneen kan I måske også finde musens fodspor. De kan kendes på en fure efter halen mellem sporene.

Måske finder I »ædespor«. Fx hasselnødder med gnavhuller, barknav på buske og først og fremmest masser af grankogler, som musen har ribbet for frø.

På loftet eller i skuret kan I også finde spor efter mus. Små aflange muselorte, eller måske ting de har bidt i og spist af.

AKTIVITET 2 *Fang mus*

Anvend en kasse musefælde med en vippefunktion, så musen bliver fanget levende og kan sættes ud igen.

Mus er normalt nysgerrige dyr og vil gerne undersøge alt nyt - også musefælder. I kan eventuelt sætte fælden op uden vippen ugen før, så musen vænner sig til fælden.

Da mus gerne bevæger sig langs genstande, er det en god idé at sætte fælden langs paneler, oplagrede materialer og lignende på legepladsen. I kan naturligvis også prøve på loftet, i skoven eller på marken. Fælden kan med fordel placeres på steder, hvor I kan se, at musene har opholdt sig.

Det er vigtigt, at I forsyner fælden med mad til musen, f.eks. korn og æble, så musen hverken sulter eller tørster. Da mus let kan fryse ihjel, kan det også være en god idé at lægge en klud eller noget vat ind i fælden.

Mus er næsten altædende. Derfor kan I bruge alt muligt spiseligt som lokkemad. Mus er særligt glade for nødder, mandler, rosiner, slik, spegepølse og kattermad. Ost er ikke velegnet som lokkemad!

Det er meget vigtigt at røgte fælderne én gang i døgnet, så musen ikke dør i fælden.

Hvis I ikke selv fanger nogen mus, kan I måske besøge en naturskole eller en dyrehandler, som holder tamme mus.

DET ER ULOVLIGT AT HOLDE VILDE DANSKE PATTEDYR I FANGENSKAB!

Dette gælder også vilde mus, som derfor skal sættes ud igen, når I har set på dem.

Ønsker man at holde mus som kæledyr, er det bedste man kan gøre, at gå ned til en dyrehandler, hvor man kan købe nogle tamme mus og samtidig få råd og vejledning om pasning.

FÆLLESLEGE MED FOKUS PÅ MUS

Musen bruger det meste af sit liv på at søge efter føde. Den er langt nede i fødekæden og har mange fjender, så den er altid på vagt. Den får masser af unger, der ligesom alle andre pattedyr dier hos moren. Leg muselege, og forestil jer hvordan musen lever.

AKTIVITET 3 *Musemad*

Snak med børnene om forskelligt musemad, og lad dem smage på noget af den føde, som musen kan finde i naturen. Fx æble, hasselnød, valnød, korn, solsikkefrø og bog. Spiser mus

ost? Snak om, hvor musen kan finde ost. Ude i skoven lever gnaverne gerne af frø og frugter som fx agern, bog, korn, hasselnød og kogler.

AKTIVITET 4 *Leg mus med musemad*

Til jul spiller vi »mus« med pebernødder. Prøv i stedet med musemad. Læg en håndfuld nødder, græskarkærner, æblestykker etc. På bordet, og lad et barn udvælge en mus. Et andet

barn, som var uden for døren, må derefter tage maden og spise én af gangen, indtil han tager musen, og alle råber »MUS«.

AKTIVITET 5 *Find musekogler*

Måske kender i en skov med mange kogler. Her kan i sikkert finde musekogler. Musen er lille og fin, og den gnaver grundigt alle kogleskællene af helt inde ved koglens midterakse, og efterlader en pæn afbidt kogle med et fint mønster.

Egernetets kogler ser mere flossede ud. Egernet river og flår nemlig i sin kogle for at komme ind til de små frø under kogleskællene.

AKTIVITET 6 *På sporet*

Lav et spor ved at drysse musemad på jorden. Det kan være havregryn, rosiner eller andet. Nu

skal børnene følge sporet, måske leder det hen til et musehul?

AKTIVITET 7 *Lav en lille musegang*

Hvad enten I er ude eller inde, kan man bygge en hule og lege muserede. Hen til hulen kan man lave en tunnel, som børnene skal kravle

igennem for at komme hjem. I kan bruge en presenning, som er spændt ud over jorden, og som børnene så skal kravle under.

AKTIVITET 8 *Kend dine fjender*

Kender børnene nogen dyr, der spiser mus?

Musene forsyner rigtig mange andre dyr med føde. Det kan være ræv, grævling, lækat, brud, skovmår, husmår, ilder, ugler, musvåge, tårnfalk, glente, krage, katte, snog og hugorm.

Tag en god snak om de mange forskellige dyr, der spiser mus. Find billeder af dem. Laminér billederne og sæt en snor og en klemme i hvert enkelt billede, så de kan sættes fast på ryggen af børnene.

Nu går legen ud på, at hvert enkelt barn skal gætte, hvilket dyr de selv har fået på ryggen

ved at gå rundt og spørge sig frem hos de andre børn. Fx:

- Har jeg 4 ben?
- Løber jeg hurtigt?
- Har jeg vinger?
- Bor jeg i skoven

Man må kun stille ja og nej spørgsmål. Når man har gættet sit dyr, skal man sætte sig ned.

AKTIVITET 9 *Uglen som fjende*

Prøv om I kan finde uglegylp. Det er spændende at skille det ad og finde alle de små museknogler. I kan også bygge en uglekasse og sætte op.

AKTIVITET 10 *Ræven som fjende*

Lav rævehaler af rødt stof til alle børnene og leg halefange. Alle børn starter med en hale i bukselinningen, og nu går det ud på at fange de andres haler og sætte sammen med sin egen. Hvem får alle halerne?

Lån eventuelt en udstoppet ræv, eller et rævekranie, hvor I kan se og snakke om øjnernes placering hos rovdyr og måske mærke på de skarpe rovdyrtænder.

AKTIVITET 11 *Ræven efter musene*

Leg en ganske almindelig fangeleg, hvor fangeren er ræv og skal fange musene. Musene kan have haler eller være malede i hovederne som mus.

Forinden kan man fortælle historien om, hvordan børnene er forskellige arter af mus, der bor i hver deres hule et sted i skoven.

Eller omskriv »Alle mine kyllinger kom hjem«. Kyllingerne er skiftet ud med museunger, som ræven forsøger at fange, når de løber fra kornmarken hjem til deres huller.

EN STOR FAMILIE

Vi har 12 forskellige danske musearter fordelt i fire familier: Studsmus, ægte mus, hoppemus og syvsovere. Hertil kommer spidsmusene, som slet ikke er en mus men en insektæder, nærmere beslægtet med pindsvin og muldvarpe. Rotter og mosegrise er også mus

- **Ægte mus**
Denne gruppe har lange haler, lange snuder og store øre. Husrotte, brun rotte, halsbåndsmus, husmus, skovmus, brandmus og dværgmus er i denne familie. Det er ofte husmus og halsbåndsmus vi møder inden døre i vores huse.
- **Studsmus**
Disse mus har små øre og øjne samt korte haler. I familien findes markmus, rødms og mosegrisen.
- **Hoppemus**
Birkemusen er vores eneste hoppemus, den sover om vinteren.
- **Syvsovere**
Hasselmusen er vores eneste syvsover, den klatret i træer og sover også vintersøvn.

MUSENS FINE SANSER

Musen skal kunne finde frem til føde, og den skal opdage fjender i god tid. Derfor har den fine sanser og er altid på vagt. Prøv selv at lege med jeres sanser.

AKTIVITET 12 Hørelsen – leg mus og ræv

I kan bruge hørelsen ved at lege »mus og ræv«, hvor en mus med bind for øjnene stiller sig i midten af en rundkreds og lytte sig frem til, hvor ræven kommer snigende fra.

Hvis musen når at pege i rævens regning, må ræven gå tilbage på sin plads i kredsen, og forsøge forfra. Ræven kan evt. have en klokke om armen.

AKTIVITET 13 Følesansen – mærk museting

Giv børnene bind for øjnene og lad dem prøve at gætte forskellige naturting, som er relateret til musen, ved at føle sig frem. Det kan være fødeemner som valnødder, kastanjer, agern, grankogler og sneglehuse. Eller en knogle - musen graver nemlig knogler og gevirer for at

få kalk. Det kan også være fjer eller kranier fra musens fjender.

Tingene kan i stedet puttes ned i uigen-nemstige poser, hvor børnene på skift stikker hånden ned.

AKTIVITET 14 Lugtesansen

Musen har en rigtig god lugtesans, som den bruger, når den skal finde føde.

Lad børnene lugte til pebermynteolie, hvidløg eller andet kraftigt lugtende, og lav så en

sporleg, hvor de skal snuse sig frem til nogle træer, som har fået smurt duft på i børnenæsehøjde.

AKTIVITET 15 Synssansen – leg Kims leg

Læg ti ting, der relaterer sig til musen, frem på et hvis underlag eller i en fotobakke. Det kan være et foto af en ræv, nogle svampe, en fyrrekogle, et hyben, nogle hasselnødder, en snegl og en »musehale«. Gennemgå tingene

med børnene. Hvad kan musen spise, hvad er fra fjenderne, er der andet? Dæk så tingene til, og lad børnene prøve at huske, hvad der ligger under dækket.

AKTIVITET 16 Balancesansen

Mus er dygtig til at »gå på line, og den bruger halen til at holde balancen med.

Prøv selv at gå balance på en væltet træstamme. Gerne med en balancepind i hænderne. Den skal være mindst ligeså lang som barnet. Se om det hjælper.

MUS OG KREATIVITET

Man kan lave en masse kreative aktiviteter med fokus på mus. Få et par ideer her.

AKTIVITET 17 *Læs musebøger*

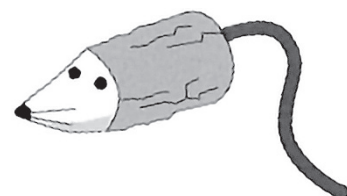
I forbindelse med jeres musetema, kan I læse »Dyrene i hakkebakke skoven« af Thorbjørn

Egner eller »Mis med de blå øjne« af Egon Mathiesen

AKTIVITET 18 *Snit små træmus*

Start med at lade børnene save en frisk hasselgren e.l. i korte stykker (ca. 6-8 cm). Derefter snitter børnene den ene ende af musen spids. I den anden ende bores et hul, hvori der limes en stump lædersnor. Snude, knurhår og øjne

tegner I på. Ørerne kan I evt. klippe af et stykke skind, der limes fast i 2 forberede huller.

AKTIVITET 19 *Syng sange med mus*

Syng sangen om de 100 mus med haler på af Halfdan Rasmussen (der i øvrigt ville være fyldt 100 år i 2015). Der er også »I en kælder sort som kul« og »Se den lille kattekillling« samt selvfølgelig sangen om Søren Banjomus.

I kan sammen »tegne« sangen, så børnene kan følge med ved at se på tegningerne. Så får I også en god sproglig dialog om, hvordan man illustrerer forskellige ord, og hvad børnene kommer til at tænke på, når de lytter til sangens forskellige vers.

AKTIVITET 20 *Lav bladmus*

Gå en tur på en dejlig efterårsdag og saml blade med hjem. Læg dem mellem aviser og pres dem i en blomsterpresse eller under tunge bøger.

Når bladene er tørret, kan I lime dem på et stykke karton og tegne øjne, snude, knurhår, ører og ben på. Bladets stilk kan måske være halen?

MUSEBØGE

Hvis I på en skovtur ser en klynge bøgetræer, der vokser meget tæt sammen, er det sikkert »Musebøg«. Det vil sige bøgetræer, der er vokset op af en håndfuld bog, som en mus i sin tid har samlet i et forråds-kammer.

Hvordan er det mon gået til? Hvorfor har musen ikke spist sit forråd?

AKTIVITET 21 *Søde skummus som fingerdukker*

- Tegn en cirkel på ca. 10 cm i diameter på et stykke skumgummi (ca. 1 cm tykt) og tegn hale på. Klip figuren ud.
- Lav ørerne ved at klippe meget skråt ind på hver side af hovedet som vist på tegningen. Pas på I ikke klipper igennem.
- Klip huller til øjne med hultang. Fold formen langs halen og clips den sammen fra snuden og ned langs kropsbuen til næsten midt på maven.
- Kom lim i øjenhuller og lim til sidst små sorte træperler fast som øjne. Mal musen i brunlige farver

Fra bogen: »Skumdyr« af Bjørli Martha Lehmann. Find flere skumdyr på hendes hjemmeside: www.vestrehus.dk

